

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Матюшенко Валерії Павлівни на тему:
«Оптимізація комплексної терапії хворих на розповсюджений псоріаз
з урахуванням асоційованих психосоматичних порушень»,
поданої на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 222 «Медицина»**

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Псоріаз являє одну з найважчих хвороб шкіри, у структурі шкірних захворювань хворі на псоріаз складають 22,5 %. Встановлено коморбідність псоріазу з порушенням психоемоційного статусу хворого, обумовленого як безпосереднім виснажуючим впливом шкірного захворювання на нервову систему, так і проявами косметичних дефектів, страхом інвалідизації. Псоріаз відноситься до групи дерматозів, у маніфестації та рецидивах яких значущу роль відіграють порушення психоемоційного стану, тому оцінка та корекція психосоматичних порушень є однією з обов'язкових умов діагностики та лікування псоріазу. Формування негативного психоемоційного фону сприяє самоізоляції хворого, погіршує співпрацю лікаря та пацієнта, впливає на тяжкість перебігу шкірного процесу і в цілому знижує якість надання спеціалізованої допомоги.

У хворих на псоріаз часто спостерігається тривожні розлади, що виявляється в безперервному неспокої та підозрливості щодо несприятливого перебігу хвороби, неефективності та небезпеки лікування. За даними різних досліджень, поширеність депресії у пацієнтів із псоріазом оцінюється від 10 % до 62 %.

Встановлена роль нейромедіаторів у патогенезі псоріазу, що проявляється у переважанні процесів збудження над гальмуванням у центральній нервовій системі. Тому актуальним є дослідження гальмівних нейромедіаторів у хворих на псоріаз із асоційованими психоемоційними порушеннями.

Тривалий виснажливий перебіг псоріазу з численними рецидивами, як

правило, призводить до надмірного напруження реактивних сил організму, провокуючи виникнення фізичних та психічних порушень, що є фоном погіршення якості життя хворих.

Таким чином, актуальним є визначення психоемоційних розладів, вмісту гальмівних нейромедіаторів та їх взаємозв'язок зі станом шкірних покривів, оптимізація комплексних методів лікування хворих на псоріаз із коморбідними психоемоційними розладами у вигляді вдосконалення психофармакотерапії.

Найбільш істотні наукові результати, отримані здобувачем.

Встановлено, що переважна більшість хворих на псоріаз мала психоемоційні порушення у вигляді тривожних і тривожно-депресивних розладів. Кількість хворих із високим рівнем реактивної тривожності була найбільшою у разі висипки на відкритих ділянках тіла при давності захворювання до 10 років. Найбільша кількість пацієнтів із тривожно-депресивними порушеннями хворіла понад 10 років і мала висипку на відкритих ділянках тіла.

При наявності асоційованих психоемоційних розладів у хворих на псоріаз відмічається зниження рівня гальмівних нейромедіаторів (серотонін і ГАМК). Найнижчий рівень серотоніну та ГАМК спостерігався у хворих із тривалим перебігом захворювання.

У переважної більшості хворих на псоріаз із асоційованими тривожними та тривожно-депресивними порушеннями встановлено дуже великий вплив на ЯЖ на відміну від хворих без зазначених розладів.

Методом регресійного аналізу було отримано достовірну формулу для розрахунку рівня реактивної тривожності, що дозволяє уникнути використання трудомісткого опитувальника з приводу тривожності за рахунок стандартних (PASI, DLQI) і необхідних (депресія) показників.

Розроблено комплексний диференційований метод терапії хворих на псоріаз із асоційованими тривожними порушеннями, який додатково до базової терапії включає призначення анксиолітику мебікару, а також хворих на псоріаз із асоційованими тривожно-депресивними розладами – препарату комбінованої дії міансерин. Призначення диференційованої психофармакотерапії сприяло

нормалізації психоемоційного стану хворих і більш ранньому настанню стану PASI50 на 5,2 і 5,1 доби відповідно.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи Матюшенко В.П. на тему «Оптимізація комплексної терапії хворих на розповсюджений псоріаз з урахуванням асоційованих психосоматичних порушень» достовірні й обґрунтовані.

Дисертантом при обстеженні хворих застосовано сучасні клінічні, патопсихологічні, анкетування, імуноферментні, статистичні методи дослідження.

Роботу виконано на достатній кількості матеріалу, проведено дослідження 234 хворих на псоріаз у стадії загострення, які перебували на стаціонарному лікуванні у відділенні дерматології ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України» з 2016 по 2020 рр. Обсяг дослідження достатній для отримання обґрунтованих і достовірних даних. Обговорення отриманих результатів проведено на високому науково-методичному рівні. Усі сформульовані здобувачем висновки обґрунтовано впливають з фактичного матеріалу роботи.

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Вперше обґрунтовано доцільність визначення психоемоційного стану, зокрема тривожних і депресивних порушень, у хворих на псоріаз у стадії загострення.

Встановлено залежність вираженості та характеру психоемоційних порушень у хворих на псоріаз від тривалості захворювання, а також наявності висипки на відкритих ділянках шкіри.

Розширено дані про вміст гальмівних нейромедіаторів у сироватці крові у хворих на псоріаз у стадії загострення з асоційованими психоемоційними порушеннями та його рівень залежно від давності захворювання та різновиду афективних порушень.

Доповнено наукові дані про взаємозв'язок психоемоційних порушень і якості життя хворих на псоріаз і показано більш тісний взаємозв'язок тривожних порушень з реактивною тривожністю, ніж із PASI.

За допомогою математичного аналізу доведено можливість оптимізації обстеження психоемоційного стану хворих шляхом скорочення найбільш трудомістких та найменш комплаєнтних методів.

Науково обґрунтовано необхідність включення диференційованої психофармакотерапії до комплексної терапії хворих на псоріаз залежно від рівня тривожних порушень і наявності депресії.

Значення отриманих результатів для теорії та практики.

Розроблено оптимальний комплекс обстеження психоемоційного стану хворих на псоріаз, що включає оцінку тривожних та депресивних розладів.

Запропоновано формулу визначення рівня реактивної тривожності за шкалою Спілбергера-Ханіна, що містить оцінку PASI та рівня депресії за опитувальником Бека і дає можливість уникнути використання трудомістких та найменш комплаєнтних методів.

Розроблено метод комплексної терапії хворих на псоріаз із асоційованою помірною і високою РТ, що включає призначення препарату анксиолітичної дії мебікар, що нормалізує рівень зазначеного показника, підвищує вміст гальмівних нейромедіаторів, покращує якість життя і скорочує термін лікування на 5,2 дня.

Запропоновано комплексний метод лікування хворих на псоріаз із тривожно-депресивними порушеннями, що включає призначення препарату комбінованої дії (анксиолітик і антидепресант) міансерин, що нормалізує рівень реактивної тривожності, усуває депресивні розлади, підвищує концентрацію серотоніну та гамма-аміномасляної кислоти, покращує якість життя і скорочує термін лікування на 5,1 дня.

Результати роботи впроваджено в практику Державної установи «Інститут дерматології та венерології НАМН України», КНП Харківської обласної ради «Обласний клінічний шкірно-венерологічний диспансер № 1», КНП «Міський шкірно-венерологічний диспансер № 2» Харківської міської ради, КНП «Міський клінічний шкірно-венерологічний диспансер № 5» Харківської міської ради, КП «Полтавський обласний клінічний шкірно-

венерологічний диспансер Полтавської обласної ради», КП «Рівненський обласний шкірно-венерологічний диспансер» Рівненської обласної ради.

З якими науково-дослідними роботами пов'язане дисертаційне дослідження.

Дисертаційна робота є фрагментом науково-дослідної роботи ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України» на тему: «Визначити роль психосоматичних факторів у перебігу хронічних дерматозів та удосконалити лікувально-профілактичні заходи» (№ держреєстрації 0118U001189), у якій здобувач був співвиконавцем. Дисертантом особисто виконано підрозділи, присвячені вивченню психосоматичних порушень у хворих на псоріаз, визначенню вмісту нейромедіаторів у сироватці крові та з'ясуванню взаємозв'язку якості життя і психосоматичного стану у хворих на псоріаз.

Повнота публікацій за темою дисертаційного дослідження.

Матеріали дисертаційного дослідження повністю висвітлено в 16 наукових працях, зокрема 2 статті у періодичних наукових виданнях інших держав, що входять до Європейського Союзу, 3 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Матюшенко В.П. Динаміка психоемоційних порушень у хворих на поширений псоріаз з торпідним перебігом. *Дерматологія та венерологія*. 2018. № 2 (80). С. 63–66.

2. Психодерматологія в Україні: сучасний погляд на проблему / Я.Ф. Кутасевич, М. Jafferany, Т.В. Святенко та ін. *Дерматологія та венерологія*. 2018. № 4 (82). С. 8–12. Авт. також: А.М. Біловол, Л.А. Болотна, К.Є. Іщейкін, І.О. Олійник, О.А. Гаврилюк, В.П. Матюшенко. (*Автором здійснено добір та аналіз літератури, обробка й узагальнення результатів досліджень*).

3. Матюшенко В.П. Аналіз асоційованих психоемоційних порушень у хворих на поширений псоріаз у стадії загострення та їх вплив на якість життя. *Дерматологія та венерологія*. 2019. № 4. С. 30–33.

4. Matiushenko V., Kutasevych Y., Jafferany M. Neurotransmitter imbalance in serum of psoriatic patients in exacerbation stage with comorbid psycho-emotional

disorders. *Dermatol Ther.* 2020. Vol. 33, Iss. 3. Article ID: e13337. (Дисертантом проведено збір, статистичну обробку клінічного матеріалу та підготовку статті до друку).

5. Effectiveness of psychopharmacotherapy in psoriasis patients with associated anxiety and depression / V.P. Matiushenko, Y.F. Kutasevych, O.A. Havryliuk, M. Jafferany. *Dermatol Ther.* 2020. Article ID: e14292. DOI: 10.1111/dth.14292. (Дисертантом проведено лікування хворих за розробленою методикою, статистичну обробку клінічного матеріалу та підготовку статті до друку).

6. Пат. на корисну модель № 139924 UA, МПК А61К31/00, А61Р17/00. Спосіб лікування хворих на псоріаз із психоемоційними порушеннями / В.П. Матюшенко, Я.Ф. Кутасевич, І.О. Олійник, І.О. Маштакова. № u201908023; заявл. 12.07.19; опубл. 27.01.20, Бюл. № 2.

7. Кутасевич Я.Ф., Матюшенко В.П. Актуальність оцінки якості життя у хворих на хронічні дерматози, зокрема на псоріаз. Тези доповідей науково-практичної конференції «Інноваційні досягнення в діагностиці інфекцій, що передаються статевим шляхом, інфекційних і грибкових захворювань та поширених дерматозів. Прогрес у лікуванні» у рамках VI Міжнародного медичного конгресу, м. Київ, 25 квітня 2017 р. К., 2017. С. 162.

8. Матюшенко В. П. Современные представления о психодерматологии. Перспективы развития. Збірник робіт за матеріалами науково-практичної конференції з участю міжнародних спеціалістів, присвяченої дню науки «Медична наука на перетині спеціальностей: сьогодення та майбутнє», м. Харків, 19 травня 2017 р. Харків : ДУ «Національний інститут терапії ім. Л.Т. Малої», 2017. С. 75.

9. Kutasevych Y., Matiushenko V. Case of successful treatment of psoriasis with inclusion psychosocial factors. 17th ESDaP Congress : Abstracts, Brest (France), June 21–23 2017. *Acta Derm Venereol.* 2017. Vol. 97. P. 887.

10. Kutasevych Y., Matiushenko V., Havryliuk O. Quality of life in dermatology: validation of measurement. 28th Meeting of the Association for Psychoneurocutaneous Medicine of North America: Abstract, February 15th 2018.

San Diego, USA, 2018. P. 25. *(Дисертантом проведено анкетування хворих для дослідження якості життя, статистичну обробку результатів).*

11. Матюшенко В.П. Аналіз тривожних порушень у хворих на псоріаз. Науково-практична конференція молодих вчених, присвячена 25-річчю Національної Академії медичних наук України: Матеріали конференції. Журнал НАМН України. 2018. Спеціальний випуск. С. 61–62.

12. Вікові особливості реактивної тривожності у хворих на псоріаз / Я.Ф. Кутасевич, Б.В. Михайлов, Я.В. Криворотько, В.П. Матюшенко. VII Міжнародний медичний конгрес : Тез. доп., м. Київ, 25 квітня 2018 р. К., 2018. С. 136. *(Автором проведено патопсихологічне анкетування, здійснено статистичну обробку результатів).*

13. Матюшенко В.П. Психогенна провокація загострення вульгарного псоріазу. Матеріали Конгресу «Психосоматична медицина XXI століття: реалії та перспективи», м. Київ, 1-2 листопада 2018 р. Психосоматична медицина та загальна практика. 2018. Т. 3, № 4. URL: uk.e-medjournal.com/index.php/psp/article/view/163.

14. Кутасевич Я.Ф., Матюшенко В.П., Олійник О.І. Визначення рівня особистої тривожності у хворих на псоріаз. Матеріали VIII Міжнародного медичного конгресу «Впровадження сучасних досягнень медичної науки у практику охорони здоров'я України», м. Київ, 17–19 квітня 2019 р. К., 2019. С. 153. *(Автором проведено патопсихологічне анкетування, здійснено статистичну обробку результатів).*

15. Kutasevych Y.F., Oliinyk I.O., Matiushenko V.P. Psycho-emotional factors in exacerbation of psoriasis. 18th Congress of the European Society for Dermatology and Psychiatry: Abstractbook, 20–22 June 2019, Giessen (Germany). *Acta Derm Venereol.* 2019. Vol. 99. P. 732. *(Автором було визначено тригерні фактори загострення псоріазу, здійснено статистичну обробку результатів).*

16. Matiushenko V.P. Anxiety disorders in patients severe psoriasis in the acute stage. 28th Congress of EADV : Abstracts, Madrid, 9–13 October 2019. Madrid, 2019. P. 1836.

Особиста характеристика здобувача.

Матюшенко Валерія Павлівна 2009 р. закінчила Харківський національний медичний університет за спеціальністю «Лікувальна справа». Пройшла інтернатуру на базі Харківської медичної академії післядипломної освіти з 2010 по 2012 рр.

З 2012 по 2014 рр. навчалася у клінічній ординатурі при ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України».

З 2014 по 2016 рр. працювала молодшим науковим співробітником відділу дерматології, інфекційних та паразитарних захворювань шкіри ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України».

З листопада 2016 року проходила навчання в аспірантурі ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України», де виконала дисертаційну роботу на тему «Оптимізація комплексної терапії хворих на розповсюджений псоріаз з урахуванням асоційованих психосоматичних порушень».

Є автором 16 друкованих праць за темою дисертації.

Матюшенко В.П. має другу кваліфікаційну категорію.

При виконанні дисертації застосовані сучасні, адекватні методи дослідження. Матюшенко В.П. самостійно провела аналіз наукової та патентної літератури з обраної проблеми, на підставі чого розроблено основні завдання та методологія дослідження. Нею самостійно проведено відбір хворих та клінічне спостереження за ними, здійснено статистичну обробку матеріалу, проаналізовані результати досліджень, їх теоретичне узагальнення та практичне застосування.

До роботи відноситься ретельно, користується повагою та авторитетом серед пацієнтів та співробітників. За період роботи над дисертаційним дослідженням аспірантка Матюшенко В.П. проявила себе як висококваліфікований фахівець, лікар та науковець, який самостійно може аналізувати одержані результати, робити вірні висновки, планувати дослідження та оцінювати результати.

Особистий внесок здобувача.

Автором особисто проведено аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури

з проблеми, інформаційний пошук, набір клінічного матеріалу, вибір і обґрунтування методів дослідження, статистичну обробку отриманих даних. Автор самостійно провів обстеження та лікування хворих на розповсюджений псоріаз, проаналізував отримані результати і зробив висновки. Усі опубліковані наукові праці, в яких викладено основні положення і зміст дисертації, авторські. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї, положення і висновки, які є результатом особистої роботи здобувача і становлять його індивідуальний науковий внесок. Дисертантом не були використані результати та ідеї співавторів публікацій. Конфлікту інтересів немає.

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертаційна робота Матюшенко Валерії Павлівни «Оптимізація комплексної терапії хворих на розповсюджений псоріаз з урахуванням асоційованих психосоматичних порушень» (науковий керівник – директор ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України», доктор медичних наук, професор Кутасевич Я.Ф.) є закінченим науковим дослідженням, в якому визначено нове вирішення актуального науково-практичного завдання щодо підвищення ефективності лікування хворих на розповсюджений псоріаз шляхом розробки комплексного методу терапії із застосуванням психофармакотерапії на підставі діагностики асоційованих психосоматичних порушень.

Результати дисертаційного дослідження відрізняються науковою новизною і практичним значенням для сучасної дерматовенерології.

За формою і структурою дисертація відповідає основним вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

ВИСНОВОК. Дисертаційна робота Матюшенко В.П. «Оптимізація комплексної терапії хворих на розповсюджений псоріаз з урахуванням

асоційованих психосоматичних порушень», яка подана на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, що містить теоретичне обґрунтування і нове рішення важливого наукового завдання дерматовенерології – підвищення ефективності лікування хворих на розповсюджений псоріаз шляхом розробки комплексного методу терапії із застосуванням психофармакотерапії на підставі діагностики асоційованих психосоматичних порушень.

Дисертаційна робота за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Матюшенко В.П. відповідає спеціальності 222 «Медицина» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

Рецензенти:

Завідувач відділу вивчення впливу епідемії ВІЛ на проблему інфекцій, що передаються статевим шляхом,
доктор мед. наук, професор

Г.І. Мавров

Вчений секретар
ДУ «Інститут дерматології та венерології НАМН України»,
доктор мед. наук, старший дослідник

Ю.В. Щербакова